

Чумак Л. М.,

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

РЕДУПЛІКАЦІЯ ЯК СПОСІБ СЛОВОТВОРУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядаються особливості редуплікації в англійській мові, що призводить до утворення складних слів та аналітичних морфологічних форм різного типу.

Ключові слова: *повна редуплікація, часткова редуплікація, сталі редупліковані словосполучення, словотвір.*

В статье рассматриваются особенности редупликации в английском языке, что приводит к образованию сложных слов и аналитических морфологических форм разного типа.

Ключевые слова: *полная редупликация, частичная редупликация, устойчивые редуплицированные словосочетания, словообразование.*

The article deals with the peculiarities of reduplication in the English Language, that is the result of compounding word-formation and analytical morphological forms of different types.

Key words: *full reduplication, partial reduplication, beyond word level, word-formation.*

Створення слів шляхом редуплікації є продуктивним типом словотвору майже всіх мов світу. Слова-повтори складають самостійний підтип словотворення і є способом творення слів через словоскладання його конститuentів. Завдяки редуплікації створюються нові лексичні одиниці, граматичні форми та стилістичні варіанти.

У лінгвістичній літературі для позначення даного процесу використовуються різні терміни: подвоєння, повтор, парне сполучення, гемінація, редуплікація, дуплікація. Англійська лінгвістична література також не є виключенням і її термінологія теж різноманітна: *reduplication, repetition, reiteration, gemination, rime words, ablaut words*, тощо. Одні лінгвісти використовують ці терміни без диференціації значення та функції, інші диференціюють їх.

В індоєвропейських мовах редуплікація стала предметом вивчення з кінця XIX – початку XX століть. Різні аспекти такого мовного явища як "редуплікація" в германських мовах досліджувались у працях Е. Сепіра [7], О. Есперсена [11], Е. Екхардта [9], Л. Блумфілда [3], Г. Марчанда [12], Е. Моравчик [13], Д. Болінгера [8], І. В. Арнольд [1], Т. М. Беляєвої [2], Л. І. Петрової [5].

В даному дослідженні термін "редуплікація" використовується щодо створення слів та словоформ, а до стилістичного прийому – термін "по-

втори”’. Редуплікація як мовне явище, є повтором, подвоєнням одиниць різних мовних рівнів через повне або (частіше) часткове повторення кореня, основи або всього слова, іноді афікса (афіксальна редуплікація), без зміни чи з деякою зміною їх звуку, складу (морфемні повтори на синтаксичному рівні – алітерація, анафора), і є способом творення нових слів, фразеологічних одиниць, синтаксичних конструкцій, що можуть передавати граматичне значення із семантичним посиленням і/або експресивним увиразненням цих одиниць.

Найчастіше за допомогою редуплікації виражається інтенсивність дії або якості, дрібність, зменшеність, тощо [4, с. 408]. У цьому аспекті, редуплікація є носієм різноманітної семантики: мультиплікативності, ітеративності, дистрибутивності, аугментативності, аттенуативності [6, с. 59].

Для редуплікації характерним є цільнооформленість, римування компонентів та наявність значення, що відрізняється (частково або повністю) від значення окремого компонента редуплікованого утворення. В англійській мові редупліковане слово складається з двох компонентів.

Редуплікація найчастіше виявляється у словотворенні, де вона призводить до утворення складних слів (особливо юкстапозитів) та аналітичних морфологічних форм різного типу:

1) звуконаслідувальних повторень: *He’s the king of **bling-bling*** (Electronic Gaming Monthly October Issue, 2003), (it came about from the sound all the metal makes clanging around a person’s neck, arms, hands, etc.);

*Did you hear what happened last night **hucka hucka*** (instant messenger conversation with University of Texas sophomore 8 Sep 2003 for laughter or amusement);

2) емоційно-експресивних повторень: *ROBERTSON: Aaron, think maybe I can put just one other **tiny-tiny** element together in this puzzle.* (CNN Transcript Oct 8, 2001);

3) повторень, що тією чи іншою мірою підкреслюють лексичне значення повторюваного слова, наголошують на ньому: *But where were the GOP Senators saying “I will vote for this bill if **such-and-such** cost controls are strengthened in **such-and-such** a way”* (Matthew Yglesias, Dec 22nd, 2009);

4) повторень зі значенням інтенсивності вияву ознаки, дії, почуття тощо: *“That club just plays **thumpa-thumpa** music”* (Brown freshman Sept. 2003), (music that is played solely for the purpose of having a lot of base);

5) аналітичних форм множини: *America’s class system, insofar as it has one, is a “ladder with **lots and lots** of rungs”* (www. nybooks. com/articles/archives);

6) повторень зі значенням повторюваності дії, ознаки, предмета в просторі або часі: *Junk mortgage leads go **around and around** from mortgage lead company to mortgage lead company.* (Retail industry community, Sept. 14, 2007);

7) часткових римованих експресивних повторень, як правило, штучних асемантичних слів: *Marred by an uninteresting trailer that misleadingly sold the movie as a generic creature-feature, the film failed to attract moviegoers and repelled the few that bothered to show up (the picture earned a ‘D’ from Cinema Score).* (The Huffington Post, Dec. 30, 2010), (a movie that includes a monster or similar “scary” entity).

В англійській мові зустрічається три типи редуплікації: повна редуплікація, часткова редуплікація та сталі словосполучення.

Повна редуплікація (**full reduplication**) включає моделі:

VV: аye аye – “так-так”: *“Aye-aye, sir,” replied the helmsman as she entered the coordinates into the navigation console.* (365 tomorrows, May, 31, 2009);

CV CV: wee wee – “пі-пі” (малюсінський, крихітний);

CVC CVC: tartar – “винний камінь”: *Plaque can mix with salivary mucus and food residue to form something even nastier, called tartar.* (Live journal, January 7, 2008), де: V – голосний, а C – приголосний звуки.

Редуплікати з повним повтором цілого слова утворюють: 1) слова-іменники, наприклад: ask-ask – “протиповітряна оборона”, bonbon – “цукерка”, gee-gee – “конячка”, ju-ju – “чари, заклинання, амулет”, rom-rom – “малокаліберна зенітна артилерійська установка”; 2) слова-прикметники: hush-hush – “що не підлягає розголошенню, таємний, секретний”, so-so – “поганенький, такий собі, стерпний”; 3) дієслова: rooh-rooh – “ставитися зневажливо” (до чогось), tut-tut – “ще чого!”, “тьху!” (виражає нетерпіння або роздратування); 4) вигуки: ta-ta – “до скорого побачення!”, уum-уum – “ням-ням”.

У результаті повного повтору першого компонента в англійській мові найбільше створюється іменників. Ця модель подвоєння є продуктивною і відома також у лінгвістичній літературі як “порівняльна редуплікація” (contrastive reduplication) або ж “лексичне клонування” (lexical cloning). Порівняльна редуплікація є доволі розповсюдженою словотвірною моделлю сучасної як кодифікованої англійської літературної, так і розмовної мови дорослих і дітей: *It’s tuna salad, not SALAD-salad. Do you LIKE-HIM-like-him?* [10].

За умов часткової редуплікації (**partial reduplication**) з неповним повтором першого компонента в англійській мові спостерігається тенденція, коли нове слово можна створити за допомогою:

а) чергування початкових приголосних компонентів: C(1)V-C(2)V: hi-fi – “високоякісний програвач магнітофонних плівок”: *Newsweek, the rusting hulk of a news magazine that was once a gleaming media flagship, has been off-loaded by the Washington Post Company to a man who made his fortune selling car stereos and hi-fi equipment.* (The Guardian, August, 2010);

C(1)VC ~C(2)VC: rag bag – “всяка всячина”: *It has ended up as a rag*

bag of makeshift policies and needs radical reform if it is to survive. (www.bbc.co.uk/blogs/nickrobinson/2009/10);

C(1)VC(2)V-C(3)VC(2)V: brain drain – “відплив (виїзд) учених (висококваліфікованих фахівців) за кордон”, hanky-panky – “обман, обдурювання, шахрайство”, walkie-talkie – “рація”, claptrap – “тріскуча фраза, щось розраховане на дешевий ефект, нісенітниця”, higgledy-piggledy – “цілковите безладдя, розгардіяж”, hotch-potch – “овочевий суп на баранячому бульйоні”, tumble-tumble – “збиті яйця”, hugger-mugger – “безладдя; таємниця; плутанина”, holus-bolus – “разом, відразу, одним ковтком”, jelly-belly – “череву”, hurly-burly – “сум’яття; переполох”, sappy-happy, teeny-weeny – “крихітний”, hocus-pocus – “фокус; шахрайство”, piggy-wiggy – “свинка, порося; замазура (про дитину)”, tit-bit – “ласий шматочок; пікантна новина”, helter-skelter – “сум’яття, безладдя”, hoity-toity – “зарозумілий, зневажливий; образливий; дратівливий; жвавий, грайливий, чи ти ба!”, namby-ramby – “сентиментальний, розмазня”, willy-nilly – “хоч-не-хоч”; “волею-неволею”: *A system that can distinguish between nutrients added, willy-nilly, through fortification and nutrients of actual value, intrinsic to a food.* (The Huffington Post, Dec., 2010);

б) чергування голосних: CV(1)C-CV(2)C: fiddle-faddle – “дурниці, базікання”, shilly-shally – “нерішучість”, ting tang – “дзвін”, mingle-mangle – “суміш; мішанина, плутанина; всяка всячина”, riff-raff – “покидьки суспільства, потолок”, sing-song – “монотонне читання, монотонний спів; імпровізований концерт”, dilly-dally – “тинятися (без діла); вагатися; втрачати час, баритися”, ping-pong, chit-chat – “базікання, балаканина; поговор, слава, пересуди”, ding-dong, tick-tack, tip-top – “найвища точка, межа”, mishmash – “суміш; мішанина, плутанина”, slipslop – “бурда, пийло”, criss-cross – “хрестик (замість підпису)”, “перетинання”: *It’s a criss-cross between a fairytale storybook and 1001 nights (which could also be called a storybook, I suppose), written in a very poetical language.* (<http://sf-fantasy-books.blogspot.com/2009/03/ultimate-and-somewhat-bloated-best>);

в) додавання приголосної на другому компоненті: V(1)C(2)C(3)V(2)-C(1)V(1)C(2)C(3)V(2): argy-bargy – “лайка, сварка”, arty-farty – “богемний”, ill-will – “зла воля; недоброзичливість; ворожість; неприязнь”;

г) додавання приголосної на першому компоненті: CCVC-CVC: swing-wing aircraft – “літак з незмінною геометрією крила”;

д) додавання складу з одночасним чергуванням приголосної: C(1)V C(2)VCV: hoi polloi – “простолюд”;

е) додавання складу до першого компонента: blankety-blank – “такий-сякий”, hipperty-hop.

Сталі редуковані словосполучення (**beyond word level**) можна показати такими моделями:

VV: eye for eye – “око за око”: *Even if you think that you believe in an eye*

for eye or a tooth for a tooth, it's not being handled properly, and the people that are falling through the cracks are the ones that don't have good lawyers, that have — you know, there is a racial question that comes in here, money. (CNN Transcript Feb. 27, 2002);

CV~CV: so-so – “такий-собі”: *Jefferies is a bland phrase-maker and a so-so joke-writer, who says of one “fat” admirer, “She was the type of girl who might have a personality, but — who cares?”* (The Guardian, December 20, 2010);

C(1)VC~C(2)VC: wear and tear – “зношення”; “фізичне і моральне зношення”: *The sickening thing was that Frank looked none the worse for the wear and tear of his very demanding detective's job.* (Fictionaut, “Hi-Ya!”);

CV(1)C~CV(2)C: tit for tat – “зуб за зуб”: *Euro companies may just find a tit for tat with IP in the USA and possibly elsewhere if they go the road of trying to have patents invalidated in the EU.* (Microsoft Watch, March 30, 2009).

Сталі вирази з елементом **a** зустрічаються в таких моделях:

а) чергування голосної: brick-a-brack – “старовинні речі, старий мотлох, дрібнички”, pit-a-pat – “биття, трепет”: to go pit-a-pat – “затрепетати” (про серце);

б) чергування голосної і приголосної: pick-a-back – “на спині, за плечима”;

в) чергування приголосної на початку компонентів: rat-a-tat – “тук-тук”, gub-a-dub – “барабанний бій”.

Словосполучення зі сполучником **and** і повтором першого компонента: out-and-out – “повний, цілковитий”, pretty and pretty – “гарненький, чарівний, миловидний”, “як писанка” such-and-such – “такий-то”, half-and-half – “сюди й туди”, “і вашим, і нашим”, “ні те, ні се”.

Словосполучення з прийменником **to** і повтором першого компонента: point-to-point – “прямий зв’язок”, hand-to-hand – “рукопашний”, heart-to-heart – “інтимний, сердечний, щирий”, house-to-house (search) – “загальний обшук (домівок)”, one-to-one – “взаємно однозначний”.

Словосполучення з прийменником **by** з повтором першого компонента: step-by-step – “поступовий, поетапний”.

Таким чином, в англійській мові слова-редуплікати мають певні особливості, відповідають структурним словотвірним моделям словоскладання і класифікуються за морфологічними змінами.

Редуплікація активно реалізує експресивну функцію, оскільки повтор, безперечно, підсилює та акцентує значення того, що виражається цим словом. Можливо, ця властивість редуплікації пояснюється тим, що людина усвідомлює такі природні явища як симетрію, ритм, тощо, як категорії гармонії, і тим самим, активно використовує їх у процесі мовної діяльності.

Література:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования). – Л. : Просвещение, 1981. – 295 с.
2. Беляева Т. М., Хомяков В. А. Нестандартная лексика английского языка. Изд. 2 2010. – 136 с.
3. Блумфилд Л. Язык. – М. : Прогресс, 1968 – 608 с.
4. Большой энциклопедический словарь. Языкознание. М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – 687 с.
5. Петрова Л. И. Редупликация в английской словообразовательной системе. : дис. канд. филол. наук: 10. 02. 04. – Л., 1978. – 214 с.
6. Рожанский Ф. И. Редупликация и названия животных в африканских странах // Вопросы языкознания. 2007. – № 2. – С. 57-59.
7. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М. : Прогресс, 1993. – 656 с.
8. Bolinger D. Language – The Loaded Weapon. The Use and Abuse of Language Today / D. Bolinger. – L.; N. Y. : Longman, 1980. – 214 p.
9. Eckhardt E. Über Wortspiele // Germanisch-Romanische Monatsschrift, Eckardt, E. Über Wortspiele. In: Germanisch-Romanische Monatsschrift 1/1909, S. 674-690.
10. Ghomeshi J., Jackendoff R., Rosen N., Russell K. Contrastive focus reduplication in English (the Salad-Salad paper) // Natural Language & Linguistic Theory, 2004. V. 22. P. 307–357.
11. Jespersen O. Modern English Grammar. On Historical Principles, Part VI. London, 1954. – P. 113-183.
12. Marchand H. Categories and Types of Present-Day English Word-Formation / Harrold Marchand. – Wiesbaden, 1969. – 379 p.
13. Moravcsik E. A. Reduplicative constructions. Universals of Human Language, vol. 3, Word Structure, ed. J. H. Greenberg, 1978. – P. 297-334.